

Mākslu terapijas pacientu vajadzību un terapeitisko mērķu novērtējums

Anna Kudrjavceva, Jana Duhovska

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

Ievads. Latvijā 57% mākslas terapeitu strādā multiprofesionālā komandā, kuras viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir atpazīt klientu / pacientu vajadzības un, pielietojot uz klientu / pacientu centrēto aprūpi, izvirzīt terapeitiskos mērķus. Arī mākslas terapeita profesijas standartā ietvertās profesionālās kompetences norāda, ka mākslas terapeitam jāspēj veidot terapeitiskas attiecības, ņemot vērā klienta / pacienta vajadzības, kā arī jāspēj noteikt un realizēt mākslas terapijas mērķus. Līdz šim Latvijā nav ticis veikts pētījums, kas ļautu apzināt mākslu terapijas pacientu vajadzības un terapeitiskos mērķus.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Mērķis: noskaidrot un analizēt mākslu terapijas pacientu vajadzības un terapeitiskos mērķus, kā arī izpētīt ārstējošo ārstu un mākslas terapeitu priekšstatus par pacientu vajadzībām un terapeitiskajiem mērķiem mākslu terapijā. Metodes: pētījumā tika iesaistīti 133 dalībnieki no astoņām dažādām medicīniskās rehabilitācijas un garīgās veselības aprūpes iestādēm: 93 pacienti, 20 ārstējošie ārsti un 20 mākslas terapeiti. Pētījuma dalībnieki aizpildīja autoru izstrādātu aptauju pacientu vajadzību un terapeitisko mērķu novērtēšanai. Aptauja sastāv no trim daļām un ir balstīta uz SFK.

Rezultāti. Vairumam jeb 37,6% pacientu (n = 93) vajadzības mākslu terapijā bija saistītas ar "Pieredzes" gūšanu. Kā otro izplatītāko vajadzību pacienti minējuši "Apzinātības" veicināšanu, kā trešo - "Mijiedarbības" sekmēšanu. Savukārt, apkopojot pacientu atbildes par terapeitiskajiem mērķiem mākslu terapijā, rezultāti liecināja, ka vislielākais vidējais rādītājs tika piešķirts mērķim "Kļūt mierīgākam" (M = 3,04), pēc tam mērķim "Vairot optimismu" (M = 3,00) un "Labāk pārvarēt stresu" (M = 2,85). Pacienti, kuri saņēma mākslu terapiju garīgās veselības aprūpes institūcijās, biežāk definēja savu vajadzību pēc "Drošās vides", salīdzinot ar pacientiem medicīniskajā rehabilitācijā (p = 0,025).

Apkopojot ārstu sniegtās atbildes par pacientu vajadzībām mākslu terapijā, rezultāti liecināja, ka ārsti visbiežāk definējuši "Apzinātību" kā pacientu vajadzību visās četrās mākslu terapijas specializācijās, taču mākslas terapeiti uzskatījuši, ka pacientu vajadzības dažādās mākslu terapijas specializācijās atšķiras. Tā, piemēram, gan vizuāli plastiskās mākslas terapijā (VPMT), gan arī deju un kustību terapijā (DKT) kā biežāko pacientu vajadzību mākslas terapeiti definēja "Apzinātību", taču drāmas terapijā un mūzikas terapijā - "Mijiedarbību". Vērtējot pacientu terapeitiskos mērķus dažādās mākslu terapijas specializācijās, gan ārsti, gan arī mākslas terapeiti piešķīruši augstākos vidējos vērtējumus atšķirīgiem mērķiem (piemēram, VPMT - "Labāk apzināties savas emocijas", DKT - "Labāk izprast savu ķermeni", drāmas terapijā (DT) - "Uzlabot komunikācijas prasmes", savukārt mūzikas terapijā (MT) - "Kļūt mierīgākam").

Secinājumi. Pētījuma mērķis tika sasniegts. Pētījuma atrades sniedz ieguldījumu kopējā profesijas attīstībā: pirmkārt, var tikt sekmēta uz pacientu centrētās aprūpes pielietošana, jo minētais pētījums ļauj izziņāt pašu pacientu viedokli par vajadzībām un mērķiem mākslu terapijā. Otrkārt, var tikt veicināta mākslu terapijas procesa efektivitāte, jo, apzinoties pacientu vajadzības un terapeitiskos mērķus, mākslas terapeits spēj labāk plānot terapiju un piemērot specifiskas tehnikas / metodes, tāpēc izvirzītie mērķi var kļūt sasniedzamāki. Treškārt, pacientu vajadzību un terapeitisko mērķu apzināšanās dažādās mākslu terapijas specializācijās var atvieglot ārstējošajiem ārstiem pieņemt lēmumu, kura no četrām specializācijām ir vispiemērotākā konkrētajam pacientam. Nepieciešami turpmāki pētījumi, lai padziļinātāk izpētītu pacientu vajadzības un terapeitiskos mērķus mākslu terapijā, kā arī nepieciešams pilnveidot pētījuma laikā izstrādāto aptauju, lai iegūtu ticamākus datus.